

De Levende Natuur

Tijdschrift

Doelstelling van 'De Levende Natuur'

Het informeren over ontwikkelingen in onderzoek, beheer en beleid op het gebied van natuurbehoud en natuurbeheer, die van belang zijn voor Nederland en België.

De artikelen zijn vooral gebaseerd op eigen ecologisch onderzoek, ervaring of waarneming van de auteurs.

Tarieven (6 nummers per jaar)

€ 60,- per jaar voor instellingen en bedrijven

€ 35,- per jaar voor particulieren

€ 12,50 per jaar voor studenten en promovendi

€ 10,- proefabonnement (3 nummers)

€ 15,- themanummer

Genoemde prijzen gelden voor abonnees in Nederland en België die betalen via incasso of een factuur ontvangen via e-mail. Voor abonnementen buiten Nederland en België en voor abonnees die een papieren factuur willen ontvangen gelden andere tarieven.

Een jaargang loopt van januari tot en met december. Abonnementen worden automatisch verlengd, tenzij u vóór 1 december van het lopende kalenderjaar het abonnement schriftelijk opzegt.

Abonnementenadministratie

Kadeneterkamp 44, NL-8014 CA Zwolle

e-mail: administratie@delevendenatuur.nl

Abonnement is te verkrijgen via

<http://www.delevendenatuur.nl/abonnementen.php>.

Losse nummers zijn te verkrijgen via

<http://www.delevendenatuur.nl/nabestellen.php>.

Overname van artikelen na overleg met de redactie

Richtlijnen voor auteurs: zie www.delevendenatuur.nl

Advertenties: e-mail: advertenties@delevendenatuur.nl

Website: e-mail: webmaster@delevendenatuur.nl

Bestuur

Dr. Anton M.M. van Haperen, voorzitter

Ir. Marjolein van Os, secretaris

J.W. (Wannes) Castelijns

Ir. Lidia Gerrits, Advertenties/Fondsen

Ir. Melchior J. van Tweel, administratie

penningmeester ad interim

Rutger M. Zeijpveld MSc, webmaster

Hoofdredacteur

Dr. Bart F. van Tooren

Samenstelling themaredactie exoten:

Prof. dr. Rob S.E.W. Leuven (RU)

Drs. Meta H. Rijks (SBB)

Dr. Henk N. Siebel (NM)

Dr. Han (J.) Runhaar

Dr. Bart F. van Tooren

Drs. Isa (H.L.) Schimmel-ten Kate

Eindredactie + inzenden artikelen

Drs. Isa (H.L.) Schimmel-ten Kate

Lekkumerweg 87, 9081 AK Lekkum

tel.: 058 - 267 39 46

e-mail: redactie@delevendenatuur.nl

Vormgeving Jan A. Veenman, Sint-Michielsgestel

Druk Bariet Ten Brink, Meppel

Papier

Folie

Deze folie is recyclebaar en laat bij verbranding geen schadelijke stoffen na.

voor meer informatie:

www.delevendenatuur.nl

Themanummer

Exoten zijn niet meer weg te denken uit de dagelijkse discussies over het natuurbeheer. Exoten zijn immers inmiddels overal en hun aantal zal in de toekomst door globalisering en klimaatverandering waarschijnlijk alleen maar toenemen. Al in januari 1998 werd in een themanummer van De Levende Natuur aandacht besteed aan het fenomeen 'immigratie' van soorten.

Daarna zijn met regelmaat artikelen verschenen over de verspreiding, effecten en het beheer van diverse exoten. Tegenwoordig wordt de ene exoot te vuur en te zwaard bestreden (zoals muskusrat of grote waternavel), maar worden andere soorten geaccepteerd (zoals halsbandparkiet). In EU-verband is inmiddels een lijst van 'verboden' invasieve exoten opgesteld. Maar volgens welke procedures is die lijst nu tot stand gekomen en wordt deze regelmatig bijgewerkt? Hoe gaan Nederland en Vlaanderen om met deze Europese regelgeving?

Foto omslag:

Grote waternavel in Alblasserwaard p. 143 (foto: Waterschap Rivierenland).

Om overzicht te krijgen in de wonderde wereld van exoten wordt in dit themanummer na een uiteenzetting over de nieuwe Europese regelgeving en het beleid in Nederland en Vlaanderen ingezoomd op exoten in verschillende milieutypen, zoals het landmilieu respectievelijk de binnenlandse en mariene wateren. Wat zijn daar de belangrijkste exoten, hoe invasief zijn ze, met welke schade? Wordt er aan bestrijding gedaan? Waarom? Hoe effectief? In het slotartikel trekt de themaredactie conclusies over wat nodig is voor een goed exotenbeheer in de toekomst.

110 Themanummer Exoten *Themaredactie Exoten*

BELEID

112 Europese regelgeving voor beheer van invasieve exoten

L. de Hoop, J.M.M. van der Loop, J. Matthews, G. van der Velde & R.S.E.W. Leuven

117 De aanpak van invasieve uitheemse soorten in Vlaanderen

T. Adriaens, H. Verreycken & B.A. D'hondt

LANDMILIEU

122 Hoe om te gaan met invasieve exoten in het natuurbeheer?

H.N. Siebel & M.H. Rijks

126 Exotenbeheer van (besdragende) struiken in de duinen

D. Groenendijk & V. van der Spek

130 Pallas' eekhoorn uitgeroeid in Dadizele (West-Vlaanderen)

T. Adriaens, Y. Verzelen, S. Pieters & J. Stuyck

132 Wegvangen van Pallas' eekhoorn bij Weert

V.A.A. Dijkstra & M.J.J. La Haye

134 Invasieve mieren vragen om gecoördineerde aanpak

J. Noordijk, P. Boer, A.J. van Loon & M. Brooks

136 Bestrijding van Aziatische duizendknopen

J.F. Oldenburger & J. Penninkhof

139 Van risicobeoordeling naar kosteneffectief beheer van uitheemse springzaden

R.S.E.W. Leuven, R. Beringen, E. Boer, H. Duistermaat, L. van Kemenade, J. Matthews, B. Odé, B. Simons, J.L.C.H. van Valkenburg & G. van der Velde

WATERMILIEU

143 *Interview*; Nieuwkomers bij het waterschap R. Nijland

145 Belemmeren exotische waterplanten het functioneren van laagveenwateren?

B.M.C. Grutters, W.C.E.P. Verberk & E.S. Bakker

150 Watercrassula: van pogingen tot elimineren naar beheersen

J.M.M. van der Loop, H.H. van Kleef, J.L.C.H. van Valkenburg, L. de Hoop, B. Odé & R.S.E.W. Leuven

154 Is de rode Amerikaanse rivierkreeft een ernstige bedreiging voor het veenweidegebied?

H.F. van Dobben, J. Lamsma & H. Kampf

159 Exoten in de Nederlandse kustwateren

A. Gittenberger & M. Rensing

SLOT

164 De toekomst van exoten *De themaredactie*

165 Mededelingen

166 LandschappenNL Samengesteld en gefinancierd door de twaalf provinciale Landschappen. Deze keer berichten van Landschap Overijssel en Brabants Landschap.

voor natuurbehoud en natuurbeheer

exoten

Definitie EU verordening

Een exoot = uitheemse soort.

Levende exemplaren van soorten, ondersoorten of lagere taxa van dieren, planten, schimmels of micro-organismen die zijn geïntroduceerd buiten hun natuurlijke verspreidingsgebied, met inbegrip van alle delen, gameten, zaadcellen, eicellen of propagulen van die soorten alsook alle kruisingen, variëteiten of rassen, die kunnen overleven en zich vervolgens kunnen voortplanten.

Invasieve uitheemse soort/exoot: een uitheemse soort waarvan is vastgesteld dat de introductie of verspreiding ervan een bedreiging is of nadelige gevolgen heeft voor de biodiversiteit en aanverwante ecosysteemdiensten.

Foto achtergrond:

Watercrassula
p. 150 (foto:
J. van der Loop).